

ANAMUR A ZINDAN DERLEME SÖZLÜ Ü'NE KATKILAR

Suzan Suzi TOKATLI*

Gönül ERDEM NAS**

ÖZET

Derleme çalı maları yıllar boyu bilim insanlarının dil zenginli ini derinlemesine inceleme amacıyla merak duydu u ve neticelerinin de bilhassa a ız çalı malarında kullanıldı ı önemli bilim alanlarındandır. Atatürk'ün iste i ile 1932 yılında Türk Dili Tetkik Cemiyeti, Türk dilini bilimsel anlamda incelemeye ba lamı dil bilgisi, imla, sözlük gibi birçok çalı ma yapmı tır. Bu çalı malardan biri de a ızların söz varlı ını belirlemeye yönelik çalı malardır. Cemiyet, bu anlamda çok önemli bir giri imde bulunarak "Halk A zından Söz Derleme Dergisi" ile ülkemizin birçok yerinden derlenen kelimeleri toplamı tır. Bu dergiyi daha kapsamlı içeri iyle Derleme Sözlü ü takip etmi tir. Cumhuriyet'ten günümüze sözlük çok büyük bir geli me gösterse de bugün Türkiye Türkçesinin a ızlarında sıklıkla kullanılmakta olan pek çok kelimenin kayıt altına alınmı oldu u söylenemez.

Hızla geli en toplumumuzda ileti imin de aynı hızda olması a ız özellikleri açısından çok olumlu sonuçlar ortaya çıkarmamaktadır. A ızlar, zamana ve mekâna çok fazla direnç gösterememektedir. Bu sebeple a ızlara ait dil malzemesinin toplanması dilin zenginli ini geli tirmek açısından oldukça önemlidir. Türkiye Türkçesi a ızlarında ke fedilmemi birçok kelime bulunmaktadır. Anadolu ve Rumeli a ızlarıyla ilgili yapılan yeni ara tırmalar, söz varlı ını tespit çalı malarına önemli katkılar sa ladı ı gibi Derleme Sözlü ü'nü de oldukça zenginle tirmektedir. Bu çalı mada, a ız özellikleri oldukça korunmu Anamur ilçesi ve köylerinden yapılan derlemeler sonucu elde edilen, Derleme Sözlü ü'nde bulunmayan ya da Derleme Sözlü ü'nde bulundu u halde farklı anlamlar ta ıyan kelimelerden bahsedilecektir. Derleme sonucu elde edilen kelimeler; isim, sıfat, zarf, ünlem ve fiil olarak tasnif edilerek sunulacaktır. Çalı mamızdaki amaç, Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan Derleme Sözlü ü'nün içeri ini zenginle tirmeye küçük de olsa katkıda bulunmaktır.

Anahtar Kelimeler: A ız Bilimi, Yörükler, Anamur A zı, Derleme Sözlü ü, Kelime Derlemesi.

* Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Kayseri - TÜRK YE, E-posta: suzant@erciyes.edu.tr.

** Okt., Mersin Üniversitesi, Anamur Meslek Yüksek Okulu, Mersin - TÜRK YE, E-posta: gonulerdem2002@yahoo.com.

SUPPLEMENTS OF ANAMUR DIALECT TO THE DICTIONARY OF WORD COLLECTION

ABSTRACT

Supplement studies are one of the most important results of dialect studies that attracted scientific areas to analyse the richness of language for many years. By the order of Atatürk, Research of Turkish Language Society (Türk Dilini Tetkik Cemiyeti) had been established in 1932 and the Society made some scientific research on Turkish language in the area of grammar, spelling and vocabulary etc. One of these studies is the study to specify the word existence of dialect. The Society had a very important initiation by gathering many words supplemented from different places in the country and published it in "Halk A zından Söz Derleme Dergisi". Supplement Dictionary (Derleme Sözlü ü) followed this magazine. Even from the Republic term to present the dictionary have shown a good development, it is hard to say that many words used in Turkey Turkish dialects are transcribed.

In our rapidly developing society the development of the communication technologies do not bring positive effect on the dialect features. Dialects do not show resistance to time and space. For this reason it is very important in context of richness of language to collect the material of dialects. There are many words that undiscovered in the dialects of Turkey Turkish. New researches on Anadolu and Rumeli dialects, contribute to both studies to identify the word existence and to rich the Supplement Dictionary (Derleme Sözlü ü). In this study, words gathered by supplements from the dialects features which are well preserved around Anamur city and surrounding villages and not found in Supplement Dictionary and have different meanings will be handled. Words gathered by supplement will be presented classified as name, adverb, interjection and verb. The purpose of the study is to make a small contribution to enrich the content of Supplement Dictionary prepared by Türk Dil Kurumu.

Keywords: Dialectology, Yoruks, Anamur Dialect, Supplement Dictionary, Word Supplement.

G R

Türkiye Türkçesi a ızları ile ilgili geçmi ten günümüze pek çok çalı ma yapılmı tır. A ız çalı malarının ba langıcı -bilindi i üzere- Türk Dil Kurumu tarafından yayınlanan Derleme Sözlü ü ile ba lamı ve hâlâ devam etmektedir. Yapılan bu çalı malar, dil hazinesine ciddi katkılarda bulunmakla birlikte olması gereken düzeyde gerçeğe memektedir. A ız çalı maları özellikle söz varlı mını tespit etmek açısından çok önemlidir. Söz konusu çalı malar sonucunda Derleme Sözlü ü geli meye devam edecek ve içerik bakımından zenginle ecektir.

Ula ımın ve ileti imin çok rahat sa landı ı günümüz dünyasında a ızlar özelliklerini yitirmekte, buna ba lı olarak kelime hazinesinin sınırları daralmaktadır. Teknolojinin hızlı bir ekilde geli mesi a ızlarda olumsuz özelliklerin yerle mesine yol açmaktadır. Teknik araçlar, a ızlarda bir takım olumsuzluklar yaratmakla birlikte, ara tırmacılara da büyük olanaklar sa lamaktadır. Ula ımın kolaylı ı ile derleme yapılacak kaynak ki ilere daha kolay ula ılabilmekte, ses kayıt cihazlarının kalitesinin artması sayesinde de derlemeler daha detaylı bir biçimde ayrı tılabilmektedir.

Haritadan bakıldı ında Anamur, Mersin ilinin en uzak ve en batısında yer alan ilçesidir. Yöre, Antalya ili ile Mersin ili arasındaki mesafenin orta noktasında, Akdeniz'in kıyı erindedir. Anamur köylerinin ço u sarp Toros da larının üzerinde yer almaktadır. Kızıl Da 'ın sarp yamaçlarında bulunan köyler buralarda sıkı mı durumdadır. Merkez ilçelere bu denli uzak ve

göçün de az olu u sebebiyle gerek kültür gerekse dil açısından korunmu bir yöredir. Anamur'da Yörük a iretleri yo un bir ekilde ya amaktadır, ilçeye olan ula ım imkânlarının zor olması nedeniyle burada konu ulan dil ve a ız özellikleri büyük ölçüde korunmu durumdadır. Bu yönüyle Anamur dil malzemesi bakımından zengindir. Osmanlılar döneminden bu yana Anamur, idari bakımdan çel sınırları içerisinde dâhil edilmi tir.

Silifke'de Bozdo an; Anamur'da, Yıvalı, Selinti ve O uzhanlı; Silifke Ta lık'ta, Bozkurlu ve amlu; Gülnar'da, Hocayunuslu ve Be dili oymakları bulunmaktadır¹. çel'de büyük oymaklardan biri de Yıva'dır. Bu oymak Büyük Yıva ve Küçük Yıva olmak üzere iki kola ayrılır. Büyük Yıva kolu, Gülnar ile Anamur arasındaki Aksaz Bölgesindedir. Küçük Yıva kolu da Anamur'un kuzey ve batısındaki topraklara yerle mi lerdir. II. Beyazıt döneminde bu bölgede Büyük Yıvalara ait 40, Küçük Yıvalara ait 14 köy gösterilmektedir².

Bugün çel sınırları içerisinde çok sayıda Yörük a ireti vardır. Bunlardan bazıları; Sarıkeçili (Mut, Silifke, Gülnar ve Anamur), Bah i (Erdemli, Silifke, Mut, Anamur, Ta ucu ve Tarsus) ve Tekeli (Silifke, Anamur, Gülnar ve Mut)'dir. A ırlıklı olarak hayvancılık ile u ra an ve ya antısını buna göre düzenleyen Anamur Yörükleri; yaz aylarında Karaman ve Ermenek yaylalarına göç etmekte, k ı aylarında ise fazla uzak olmayan sahil kesimlerine yerle mektedir. Günümüzde bu gelenek ya lı bireyler arasında devam etmektedir, buna kar ılıklı genç bireyler yaz aylarında, yaylalarda bulunan yayla evlerine gitmektedir. Bu gidi geli lerin sebebi, tarım veya hayvancılık faaliyetlerinden ziyade iklim artlarından kaynaklanmaktadır. Anamur'da ya ayan Yörüklerden bahsedilecek olunursa;

Sarıkeçililer: Di er O uz A iretleri gibi Orta Asya'dan Anadolu'ya göç etmi bir topluluktur. Kayıboyu'na mensup oldu u dü ünülmektedir³. K ı lak ve yazlak gelenekleri hala devam etmektedir. Zamanla hayvancılık d ında farklı meslekler de edinmi lerdir. Ya am alanı oldukça geni bir a ırettir.

Bah i ler: Bu a iret ile ilgili olarak Ali Rıza Yalman, “ imdiye kadar ilk defa yata ında çar a f, çadırın dire inde fener görüyorum. Bu a iretin görgüsü de öbür a iretlerden daha çoktur. Halkı uyanık, becerikli, konu kan ve irin dillidir”⁴ demi tir. Anamur sınırlarında bu a iretin üyeleri, Güneybah i , Gercebah i ve Karalarbah i isimli köylerde ik met etmektedirler. Yapılan derlemede a ız özelliklerinin en fazla bu a iretlerde korundu u tespit edilmi tir.

Tekeli: Günümüzde Tekeli yöresi, Anamur ilçesinin do usunda, 15 km'lik bir uzaklıkta yer almaktadır. Yapılan saha çalı masında, bu a iretin üyeleri bugün hayvancılık ba lamında, yaylaya çıkma gelene ini tamamen terk etmi tir.

Anamur a zı, bulundu u co rafya açısından Leylâ KARAHAN'ın *Anadolu A ızlarının Sınıflandırılması* adlı eserinde Batı Grubu A ızları içerisinde yer almaktadır. Söz konusu Batı Grubu A ızları içerisinde alt grup olarak çel ve Tarsus'u içine alan VII. Grupta yer alırken, yine alt grup ba lı ıyla çel (Tarsus hariç) IX. Grupta da yer almaktadır. İkinci derecedeki alt gruplar da dâhil olmak üzere Anamur, bu sınıflandırmanın d ında kalmı tir. Genel ses ve ekil hususiyetleri bakımından sınıflandırma Anamur a zını da kapsamaktadır.

Bölge a ızları, a ız çalı maları açısından birçok ara tırmacının çalı ma alanı olmu tur. Bunlar arasında; Zeynep KORKMAZ'ın *Güneybatı Anadolu A ızları (1994)*, Faruk YILDIRIM'ın *Adana ve Osmaniye A ızları (2006)*, Mehmet Dursun ERDEM-Ramazan BÖLÜK'ün *Antalya ve*

¹ Faruk Sümer, **O uzlar**, Türk Dünyası Ara tırmaları Vakfı, İstanbul, 1999, s. 180.

² Age, s. 367.

³ Erol Öztürk, **Silifke ve Mut'taki Sarıkeçili ve Bah i Yörükleri A zı**, TDK Yayınları, Ankara, 2009, s. 34.

⁴ Ali Rıza Yalman, **Cenupta Türkmen Oymakları**, C. 1, Kültür Bakanlığı, Ankara, 1977, s. 221.

Yöresi A ızları (2011) ve Erol ÖZTÜRK'e ait *Silifke ve Mut'taki Sarıkeçili ve Bah i Yörükleri A zı (2009)* çalı maları yer almaktadır.

Son zamanlarda Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin sulama ihtiyacını kar ılayacak olan suyun, Anamur'da in a edilecek olan barajdan sa lanacak olması, barajın sulama havzasının sınırları içerisinde kalan köylerin bo altılmasını zorunlu kılmı tır. Bu durum sular altında kalacak olan köylerde ya ayın insanların kültür ve a ız özelliklerinin incelenmesini gerekli kılmaktadır.

Bu çalı mada, ilçe merkezi ve çevresindeki köylerden yapılan derlemelerden elde edilen, Derleme Sözlü ü'nde bulunmayan ve Derleme Sözlü ü'nde oldu u hâlde farklı anlamları tespit edilen kelimelerden bahsedilecektir. Çalı ma, Anamur ve köylerinde yapılan derlemelerden toplanan kelimelerden olu maktadır.

Çalı mada kelimeler, Derleme Sözlü ü'nde bulunmayan ve Derleme Sözlü ü'nde oldu u hâlde farklı anlamları tespit edilen kelimeler olmak üzere iki ba lık altında ele alınmı tır.

I. DERLEME SÖZLÜ Ü'NDE BULUNMAYAN KEL MELER

A. ADLAR

Adamda : Yerel bir efsaneye göre ta la mı çocuklar.

- *Adamda lar “ Allah’ım beni da et” d mi (Sarıa aç köyü).*

A a böcü: Örümecek.

- *A çlarda a a böcü olur, o senin üstüne dü se abartır (Evciler köyü).*

A zı gerik: Kilimlerde kullanılan bir motif adı.

- *Pırtla ı var, a zı g ri i var ço güzel olur kilimler (Gercebah i köyü).*

Ala ba lım: Kilimlerdeki beyaz motiflere verilen ad.

- *Beyaza ala b lım d rler (Güneybah i köyü).*

Ala bahar: İkbahar.

- *Ala bahar geldi mi tarlalardan g çe g çe e e e g çerdik (Sarıa aç köyü).*

Ala çuval: çine elbise konulan, dokunulan küçük kilim heybe.

- *Ala çuval do uyollar, o adar güzel ki (Gercebah i köyü).*

Ala sı ır: Yerli sı ır, inek.

- *Ala cins in im, normal inaklerden (Güneybah i köyü.)*

Bi ak: A açtan yapılan bir çe it yayık.

- *Bir de bi a d rler sapı ince ip gibi kapalı onla derdik (Ormancık köyü.)*

Culvallık gayıtı: Dokuma tezgâhı.

- *Elbiseyi ndimiz do urduk culvalli ayıtında (Ormancık köyü).*

Çadırtma: Üç a acın tepeden ba lanarak yapılan, peynir ve çökele i asmaya yarayan alet.

- *Peyniri çadırtm a ça allar (Ormancık köyü).*

Çoycak: Çocuk.

- *Çoyca um uzu di i çıksın bu ız buldu u yere ótürdü (Sarıa aç köyü).*

Çulval-çulfal: Bez, dokuma.

- *Daha evvelimizde çulfalı do ull rdı (Güneybah i köyü).*

Darabuluz: Kadınların beline ba ladıkları ipek ku ak.

- *Darabul z yerdik do uma ipek o (Akine köyü).*

Diñgil oyunu: Dingil ku unu yakalama oyunu.

- *Yanı diñgil ku lar var ya uçan ıvraktır tutamazsın i te o oyun (Sarıa aç köyü).*

Di ren: Harmanı karı tırmak için iki parmaklı tarım aleti.

- *Harmandayı an di r ni de alırsız (Ormancık köyü).*

Dokuz saban: Traktörün arkasına takılan bir çe it saban.

- *Tıra tórula önce bir pullu deriz ar asından do uz saban atarız (Akine köyü).*

El otu: Tarlada i e yaramaz zararlı ot.

- *El otu alırsın soñra çapalarsın (Karalarbah i köyü).*

Ev ba ı: Dam, çatı.

- *Elimiz ile (Fıstı tı) yı a yı a g tirirdik, evin ba ma s rerdik (Evciler köyü).*

Foranta: Aile halkı.

- *Foranta neyi aldirabilec ini bilirse onu yapar (Karalarbah i köyü).*

Gerg h: Dokuma tezgâhı.

- *A açtan gerg h urarsın ta ır ta ır do ursun.*

Golasar: Testere.

- *Golas r d rdi bubam ırahmatlı (Çarıklar beldesi).*

cırab: Utanma, çekinme.

- *Kaçardı , utandı umızdan yanı icir bımızdan (Akine köyü).*

stala: Sınır, hudut.

- *stal da kaça çılar g lir g çerdi (Ormancık köyü).*

zdirap: Utanma, çekinme.

- *Bubamıla y mek y yemezidik izdir bımızdan (Çarıklar köyü).*

Kara an: Çok sevdi ini belirtmek anlamında kullanılan söz, can.

- *te õyle ara anum ben deyice imi d yiv rdim (Gercebah i köyü).*

Keççe: Keçe.

- *Ya mur ya arsa çadır eççe urarız (Gercebah i köyü).*

Kılıçlı: Bir çe it kilim.

- *Bir de ılıçlı kilim do udum (Güneybah i köyü).*

Kimye-kimyá: Zirai ilaç, kimya.

- *Bademli imize ba ar g lir, onun kimyásını verimiz (Kükür köyü).*

Kulpluca: Bir çe it kova.

- *raya bir ulpluca koruñ boyaçidan boya aldırırñ (Gercebah i köyü).*

Kúme: Yaylada a açtan yapılan geçici ev.

- *Yayhya g çerdik, yıkıladı a açlardan bir kúme yapardı , yanı ev (Evciler köyü).*

ster: Görücü.

- *Yazlıktaydı oraya ist r geldi (Kükür köyü).*

Morca: Zatürre.

- *Ömer A a morca olmu y turmu evde (Bozdo an köyü).*

Narınca: Narenciye, turuncgiller.

- *Mesel narınca olsun muzulu olan arkada larımız da var (Akine köyü).*

Seratıl: Toprak ev yapımında kullanılan ba lantı direkleri.

- *Onlar sadece Ta ır biz ser til d riz bunara (Ormancık köyü).*

Tacik: Sevgili.

- *A acın orda beklerimi tacikini (Merkez).*

Tokucak: Çama ır yıkarken kullanılan, tahtadan, yassı tokmak.

- *To uca ıla vururdu o a açların ba una s rerdik (Ormancık köyü).*

Varva: 1. Larva, böcek yumurtası. 2. Arılarda görülen bir hastalık.

- *Onuñ için bu v rva d yi hastalık yerle ti (Akine köyü).*

Yovarak: Kekeme, dili dönmeme.

- *Bu çocu ço yovara konu uyor b (Bozdo an köyü).*

Yörükçü: Çoban.

- *Yörükçülü yaparıñ yanı davar úderiñ (Ormancık köyü).*

Zetilcan: Zatürre.

- *Sulu zetilcan dedi do tur o zaman (Sarıdana köyü).*

B. F LLER

Ark et-: Su yolu yapmak.

- *Ar ederiñ, ar ettikten b ri ekeriz, omeriz (Karalarbah i köyü).*

Ayrıla-: Ayırmak.

- *Mısırı toplarız alañdan g tiririz abu undan ayırarız (Kükür köyü).*

Çarpma et-: Eritmek.

- *Çarpma derleri (St ır teze ini) teni eye basalardı (Akine köyü).*

Dilk-: Dikmek, ba lamak.

- *Dilkm yanı biribirine ba lama (Saria aç köyü).*

Ekmák dok-: Yemek yapıp ikram etmek.

- *Bir hafta ekmák dóktú , davar kesti (Karalarbah i köyü).*

li i ol-: Çiçek açmak.

- *Soñra ili i olur yanı çiçek açar (Akine köyü).*

Karı -: Misafirli e gitme, oturmaya gitme.

- *gece de onnar arı maya g ldiler bize (Merkez).*

Kına yan-: Kına yakmak.

- *Burada oynayan oynar gülen güler ina yanır (Gercebah i köyü).*

Odun et-: Odun toplamak.

- *Yayı yaydım, ekin biçtim, fıstık só tım, odun ttim, balta duttum h r i i yaptım (Gercebah i köyü).*

Serter-: Sertle mek.

- *öyle s rterdim ki ilaçlar ullaña ullaña da oldum (Gercebah i köyü).*

ıvk-: Çama ırını çitilemek

- *Ta ın ba ında böyle ıv a ıv a vururdu (Ormancık köyü).*

Toprak ek-: Ekin ekmek.

- *Tapıyı alabilseñ a aç dikeriñ, d dikeriñ, toprak ekeriñ, malımı otladıñ (Karalarbah i köyü).*

Torlamp toplan-:Toplanmak.

- *Yetti i adar torlanıp toplandı g ldiler (Gercebah i köyü).*

Üzülüver-: Bozulmak, çürümek.

- *Çarı pe dayanmaz bir hafta on gün sonra üzülüverirdi (Ormancık köyü).*

Yayk-: Yıkamak.

- *kılı soñra yüller yay allar, irtmeçte irirler (Ormancık köyü).*

Yül- Yunmak, yıkamak.

- *kılı soñra yüller yay allar, irtmeçte irirler (Ormancık köyü).*

C. SIFATLAR

Anılğan: Övülen, sevilen.

- *Atatürk ölmü d diler y di ya indaydñ çok anıl an liderdi (Ormancık köyü).*

Bi gin: Sert (Özellikle keçenin yıkandıktan sonraki hali).

- *Onu do urdu annem irahmatlı soñra yıkardı bi in ol rdu (Ormancık köyü).*

Kóylük: Köylü.

- *Oranın kóylü leri bizim buranın ne oldu unu bilmiyor (Akine köyü).*

Ortalı: Ortanca.

- *Ortalı lum suvacı (Kükür köyü).*

D. ZARFLAR

Beriden öte: Boylu boyunca, uzunlamasına.

- *Kenall rına duvar yap rdın üstüne de pardıyı b riden öte orsun (Ormancık köyü).*

İtiba- ttiba, İttiba:: ilk ba ta, evvelce.

- *İtiba ona sor (Çarıklar, Karalarbah i köyü).*
- *İTub darıyla b ydeyi verirler ardından fasıl yi (Gercebah i köyü).*

Temekenni: Temelli, daimi.

- *Yanı teme enni buraya g ldim, dev mlı kalacañ (Ormancık köyü).*

E. K LEMELER

Alañ beleñ: Düzlük tepelik.

- *Alañlarda bel ñlerde g zel rdik.*

Engin yüksek: 1. leri geri (konu mak). 2. Yüksekçe (basamak)

- *Çocu um ngin yükse konu up durma (Ormancık köyü).*
- *rası gibi ngin yükse bir yer idi (Bozdo an köyü).*

Ev bucak: Ev bark.

- *Onuñ evini buca nı yaptırırısın (Ormancık köyü).*

Ot burç: Otu pisli i

- *Yelde savırırız aburc ı eçsin otu burcu geçsin d yi (Çarıklar beldesi).*

Naz güz: Naz niyaz. Nazlanmak anlamında.

- *Bu benim ye nim ben bunu nazıla güz ile aldım (Çarıklar beldesi).*

Tarla tezek: Mal mülk.

- *Bubamın tarlası tez ı çokıdı (Çarıklar beldesi).*

F. ÜNLEMLER

H yn(ünl.): Dikkat et, buraya bak anlamında ünlem.

- *H yn a Hanife g ç end ni çadıtmaya asıver gel (Merkez).*

Zırpı (ünl.): Pat diye dü mek anlamında bir ünlem.

- *Boyumda yılanın biri zırpı d r yere dü er (Çarıklar beldesi).*

G. DEY MLER

Ac z etmek: Bezdirmek, bıktırmak.

- *ula ina gitmi bubamın açıracaklar ızını deyi bubam da beni ac z etti (Gercebah i köyü).*

A zı uçuklamak: Duda ı uçuklamak, çok a ırmak.

- *lâf ediv rse a zın uçu lar (Ormancık köyü).*

Bildi ini yiyememek buldu unu giyememek: Ya lanıp hayattan zevk alamamak.

- *indi de bildi imizi yiyemez buldu umuzu giy mez oldu bu ya imiza geldi (Ormancık köyü).*

Deñiz kızarmadan: Gün do madan.

- *arde im sabahıla deñiz ızarmadan vardık e itim yerine (Kükür köyü).*

Guzu di i çık-: Ömürlü olmak, çok ya amak.

- *Çoyca im uzu di i çıksın bu ız buldu u yere otürdü (Saria aç köyü).*

Heleen dóvmek: Bo bo durmak, bir i e yaramamak

- *a acın orda heleen dóverler gelmezler (Merkez).*

ki evlenende gónül harbinde: Â ık olmak, gönlü dü mek.

- *Sonra Tutmu bubam iki evlenende gónül harbinde kaçırımı anamı (Kükür köyü).*

Kızgın getirmek: Sıcak tutmak, ısıtmak.

- *Hem eççe ızgın tutar (Ormancık köyü).*

Mendil ucu ba lamak: Sözlendirmek, ni an öncesi kız bir mendili ba lar erke e yollar bu sözlendikleri anlamına gelir.

- *Mendil ucu ba layıp ni anımda damada goñderdim (Gercebah i köyü).*

Tat vermemek: Rahat bırakmamak, bezdirmek.

- *Evlendi anası Tat v rmedi bize (Ormancık köyü).*

Yola g tmek: Gezintiye çıkar gibi yava yava yürümek.

- *Daraldım, sesim çıkmayıv rdi yola g demedim (Gercebah i köyü).*

II. DERLEME SÖZLÜ Ü'NDE OLDU U HÂLDE FARKLI ANLAMLARI TESP T ED LEN KEL MELER

A. ADLAR

A acık: A açların uzun dalları (Kr . DS I/ A abey, büyük erkek karde ,i te, urada)

- *A acı d rdi biz ardıç a açların uzun dallarına (Ormancık köyü).*

Boncuk: Bir çe it kilim (Kr .DS.II/ Kuyuların a zına konulan ortası delik, yuvarlak ta , Bu dayların içinde biten, ufak taneli, parlak, sert tohumlar)

- *Boncu d rler do udum, b ynuz d rler do udum (Gercebah i köyü).*

Bönce: Bir çe it kilim (Kr .DS II/ Karaci er)

- *De í í de í í ayn lı d rler do udum, bönc d rler do udum (Gercebah i köyü).*

Çalpara: Dansözlerin eline taktı ı zil (Kr . DS III/ Beceriksiz, eli i e yakı mayan, Dibi dar a zı geni kap, Araba dingilinin ucuna geçirilen yassı halka, Pis, kötü kadın, Küçük tencere)

- *Elinde çalparası vardı, Türkü de söylerdi (Akine köyü).*

Çırk: Çark, e irtmeç (Kr . DS III/ Sade, arı, yalnız, Sigara zifiri).

- *Çır la onu irirlerdi, ip haline getirirlerdi (Ormancık köyü).*

Fetik: Bir çe it kilim (Kr . DS V/ Ayı yavrusu)

- *Fetik kilim var onu do udum (Gercebah i köyü).*

Gelince: Gelin (Kr . DS VI/ Kendinden büyük ve evli bir kadın için hanım abla anlamında kullanılır)

- *Gelinlere burada gelince d rler (Karalarbah i köyü).*

I: Kurak, ıssız yer (Kr . DS VII/ Yabancı, yıl,vilayet, büyük diki , te el).

- *l vardın mı yükünü yı otur up uru da lar (Sarıa aç köyü).*

man: Dö , ba ır (Kr . DS VII/ Ba dikmek ya da patates ekmek için açılan çukur)

- *îmanlarına vurmaya durmu , ayaklarına vurmaya durm (Saria aç köyü).*

steyici: Görücü (Kr . DS VII/ Dilenci)

- *Benim elli isteyicim vardı, olmaz d diydim (Ormancık köyü).*

Kesene: Kızın çeyizi (Kr . DS VIII/ Götürü, toptan i , ortakla a tutulan bekçiye verilecek ücretin, her eve dü en e it payı, kira, abone, haraç, vergi, kesin)

- *Bir gün kınası olur, bir gün kesenesi yanı kızın ceizi (Karalarbah i köyü).*

Otluk: Otlak, ye il alan (Kr . DS IX/ K1 için kurutulmu ot y1 mı, karalâhanadan et ve pirinçle yapılan yemek)

- *Otlu varırdı , otururdu (Saria aç köyü).*

Pırtlak: Kilimlerde kullanılan bir tür motifin adı (Kr . DS IX/ ımarık, leblebi gibi kavrulmu mısır, çok yumu ak olup sıkınca kabu undan çıkan meyve)

- *Kilimde üstü üstüne dört tane öyle yuvalla ekilde içine de pırtla do uyoruz (Gercebah i köyü).*

Pırtlak: Patlamı mısır (Kr . DS IX/ ımarık, leblebi gibi kavrulmu mısır, çok yumu ak olup sıkınca kabu undan çıkan meyve)

- *Fıstık yok ama indi pırtla avırırlar (Çarıklar beldesi).*

Salma: Evlerdeki uzun ara, koridor (Kr . DS X/ Kimi köylü elbiselerinde kolun yeninden sarkan uzun kuma parçası, büyük ba örtüsü, yazma, bir arkta akıtılarak getirilen su, a aç kesmek ya da yontmak için kullanılan bir yanı keser, öteki yanı balta biçiminde araç, bebek salınca 1, tarlada ekin ekmek için ayrılan toprak parçası, ba ıbo , serbest)

- *Salma yanı evin uzunlu u yanı olidoru (Ormancık köyü).*

Sazaklık: Be ik içine idrar kokmaması için defne yapraklarından yapılan dö ek altı (Kr . DS X/ bataklık, sazlık)

- *Sazaklı derlerdi be i in içine yatırmak için çocu u onuñ üstüne ordu (Akine köyü).*

Ten: Istarda dizili her bir ip teli (Kr . DS X/ Nem, çiy, sı ırın di ilik organı, dizi, denk, arkada , vücut, çorbaların dibe çöken taneli, koyu bölümü)

- *Çèki tirirdi ıstarda teni olurdu onuñ üstünde (Gercebah i köyü).*

Zıvrak: A aç pencere (Kr . DS XI/ Limon)

- *Durali A an zıvrak ların ikisi çürümü (Bozdo an köyü).*

B. F LLER

Ban-: Ba lamak (Kr . DS II/ Yeme i kıyısından azıcık yemek, tatmak, parmak batırmak, parmakla karı tırmak, artıklamak, kedi köpek gibi hayvanlar sulu yiyeceklere dilini batırmak)

- *Bu a aca banardık onun ba ını da u a aca banardık (Ormancık köyü).*

Dile-:Ba lamak (Kr . DS IV/ Evlenmek için kızı ailesinden istemek, aramak, kesmek, dilemek, istemek)

- *Yor anı öyle düreriz bu sefer ucunu dileriz (Ormancık köyü).*

Göñulle-: U urlamak (Kr . DS VI/ Gönül almak, a ırlamak)

- *kindi sıraları misafirlerini göñullersin yanı u rlarsın (Karalarbah i köyü).*

Ele-: E lemek, güzel vakit geçirmek (Kr . DS V-XII / Sorulan eye kaçamaklı cevap vermek, yanılmak, eylemek, etmek, yaylacıya, yazın yaylada bakması için hayvan ba ına verilen para)

- *Çocuklarımızı lerdik, ekinimiz olurdu (Gercebah i köyü).*

Elet-: Yollamak, yolcu etmek (Kr . DS V-XII/ letmek, götürmek, ula tırmak)

- *Sabahleyin beni Adana'ya lettiler (Evciler köyü).*

Pür-: Toprak atmak (Kr . DS IX/ Kadın ba örtüsü)

- *Ondan soñra (Tabutun) üstünden topra ı pürürlerdi (Ormancık köyü).*

Yan-:Tutmak (Özellikle kınanın) (Kr . DS XI/ Sevdalanmak, candan, içten üzülmek, derdine ortak olmak, oyunda yanlı yapmak, oyun dı ı olmak)

- *ınayı ya tı tan sonra bir kese g ydirirlerdi daha iyi yanması için (Ormancık köyü).*

Yatakla-: Kefenlemek,defnetmek (Kr . DS XI/ Yatırmak)

- *Onu yatakladıktan soñra onuñ üç ur'anını okuttum (Gercebah i köyü).*

C. SIFATLAR

Gok: Kül rengi, gri (Kr . DS VI/ drar torbası, ye illik, ye erti, sebze, mavi, masmavi, gök)

- *Davarın siyahı var, ı var, gó u var (Akine köyü).*

Gok: Olgunla mamı , ham (Meyve, sebze) (Kr . DS VI/ drar torbası, ye illik, ye erti, sebze, mavi, masmavi, gök)

- *Portakal o zaman yeñmez o olur (Güneybah i köyü).*

SONUÇ

Anamur ilçesi yukarıda da belirtildi i gibi oldukça korunmu bir yöredir. Bu çalı ma, ilçe merkezi dâhil olmak üzere 13 köyden tarafımızca derlenen kayıtlardaki verilerden olu maktadır. Çalı malardan elde edilen bu verilerin, var olan kelime hazinesinin ancak bir bölümünü kapsadı ını göstermektedir. Gidilecek di er köy ve beldelerde bu hazine ço alacaktır. Çalı ma, Derleme Sözlü ü'nde bulunan ya da bulundu u hâlde bazı anlamları verilmeyen toplam 99 kelime ve 11 deyimden olu maktadır. Derleme Sözlü ü'nde bulunmayan 40 isim, 16 fiil, 4 sıfat, 3 zarf, 6 ikileme ve 2 ünlem, 11 deyim ile birlikte Derleme Sözlü ü'nde oldu u hâlde farklı anlamları tespit edilen kelimeler; 18 isim, 8 fiil, 2 sıfat tespit edilmi tir. Çalı ma sonucu elde edilen kelimeler, Derleme Sözlü ü'nü zenginle tirmekle birlikte dilimizin ifade gücünü de göstermektedir.

KAYNAKLAR

- AKAR Ali, **Mu la A ızları**, Mu la Üniversitesi Yayınları: 50, Mu la, 2004.
- Büyük Türkçe Sözlük** (<http://tdkterim.gov.tr/bts/>)
- ERC LASUN B. Ahmet, **Kars li A ızları**, Ankara, 1983.
- ERDEM Mehmet Dursun, BÖLÜK Ramazan, **Antalya ve Yöresi A ızları (Giri - nceleme-Metinler)**, Turkish Studies Yayınları, Ankara 2011.
- ERTEN Münir, **Diyarbakır A zı**, TDK Yayınları, Ankara, 2011.
- GÜLENSOY Tuncer, **Kütahya ve Yöresi A ızları**, TDK Yayınları, Ankara, 1988.
- GÜLSEV N Gürer, **U ak li A ızları**, TDK Yayınları, Ankara, 2002.
- KARAHAN Leyla, **Anadolu A ızlarının Sınıflandırılması**, TDK Yayınları, Ankara,1996.
- _____, **Anadolu A ızlarının Sınıflandırılması**, TDK Yayınları, Ankara, 1996.
- KORKMAZ Zeynep, **Güneybatı Anadolu A ızları**, TDK Yayınları, Ankara,1994.
- _____, **Nev ehir ve Yöresi A ızları**, TDK Yayınları, Ankara, 1994.
- ÖZTÜRK Erol, **Silifke ve Mut'taki Sarıkeçili ve Bah i Yörükleri A zı**, TDK Yayınları, Ankara, 2009.
- SARAÇO LU Erdo an, **Kıbrıs A zı**, Kıbrıs Milli E itim Bakanlı ı Yayınları, 1979.
- SÜMER Faruk, **O uzlar**, Türk Dünyası Ara tırmaları Vakfı, stanbul, 1999.
- Türkiye Türkçesi A ızları Sözlü ü** (<http://tdkterim.gov.tr/ttas/>).
- YALMAN Ali Rıza, **Cenupta Türkmen Oymakları**, Kültür Bakanlı ı, Ankara, 1977.
- YILDIRIM Faruk, **Adana ve Osmaniye lleri A ızları I-II**, TDK Yayınları, Ankara, 2006.